

متن پرسش

سلام استاد عزیز: در روایت صحیحی چنین آمده است که «اذا تقرب الناس الى خالقهم بانواع البر فارتقب اليه بانواع العقل و السر تسبقهم» می خواستم اگر ممکنه یه شرح مختصری نسبت به روایت داشته باشین ضمن اینکه مقصود از انواع عقل را بیان کنید.

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: آری! پیامبر اکرم (ص) خطاب به امیرالمؤمنین (ع) در روایتی که بنده فکر می‌کنم می‌توان نسبت به آن اطمینان بیشتری داشت؛ می‌فرمایند: «يَا عَلِيُّ إِذَا تَقَرَّبَ الْعِبَادُ إِلَيَّ خَالِقِهِمْ بِالْبِرِّ فَتَقَرَّبَ إِلَيْهِ بِالْعَقْلِ تَسْبِقُهُمْ» [۱] ای علی! آنگاه که بندگان جهت قرب به خالقشان به نیکی‌ها متوسل می‌شوند تو با عقل به سوی خالقت نزدیکی بجوی تا از آنها سبقت گیری. رسول خدا (ص)، در این روایت امیرالمؤمنین (ع) را به تعقل و تفکر نسبت به حضرت خالق دعوت می‌کنند تا سیر از کثرت به وحدت ملکه‌ی ایشان شود. اگر ملاحظه می‌کنید شیعه در تفکر و تعقل در دین نسبت به سایر مسلمانان پیشتاز است و رشد بیشتری کرده به جهت روشی است که امام شیعیان (ع) پیشه کرده‌اند و شیعه‌ی امیرالمؤمنین (ع) نسبت به موضوعات دین، عقل و قلب خود را به کار می‌گیرد و کثرت عبادات در شیعه اصل نیست، بلکه اصل آن است که با فعل نگره‌داشتن عقل و قلب، خدا عبادت شود. [۲] پیامبر خدا (ص) می‌فرمایند: «مَا قَسَمَ اللَّهُ لِلْعِبَادِ شَيْئاً أَفْضَلَ مِنْ الْعَقْلِ، فَتَوْمُلُ الْعَاقِلِ أَفْضَلُ مِنْ سَهْرِ الْجَاهِلِ...» [۳] خداوند هیچ چیز را بین بندگان خود برتر از عقل تقسیم نکرد، پس خوابِ عاقل از بیداری جاهل افضل است. هر چند مؤمنی که عقلی رشدیافته و دل پاک دارد، با هر عبادتی، بسیار رشد می‌کند. ولی نباید ظاهر و قالب عبادات برای ما محور گردد. امیرالمؤمنین (ع) با عقل و دل امیرالمؤمنینی هر شب هزار رکعت نماز می‌خواندند ولی توصیه‌ی پیامبر (ص) این است که ای علی! اگر با آن عقل قدسی، یک نماز بخوانی، برابر هزار رکعت نتیجه می‌گیری، حال اگر هزار رکعت بخواند بین چقدر نتیجه به دست می‌آورد. در ضمن می‌توانید به کتاب «رمضان دریچه رؤیت» ص: ۱۳۸ تحت عنوان «قلبه‌ای صاحب تعقل» رجوع فرمایید. موفق باشید

[۱] (۲) - مشکاة الأنوار فی غرر الأخبار، فضل بن حسن حفید شیخ طبرسی، ص ۲۵۱.

[۲] (۱) - امام صادق (ع) در شرح آیهی دوم سورهی ملک که خداوند مفرماید: «الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَفُورُ» E حضرت مفرمایند؛ خداوند نفرمود عمل بیشتر، بلکه فرمود عمل بهتر که بستگی به نیت خالص انسان دارد.

[۳] (۲) - بحارالانوار، ج ۱، ص ۹۱.